

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาหรือความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลก กล่าวคือจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดประมาณแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรไทยไว้ว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มจากร้อยละ 7.2 ในปี 2533 เป็น ร้อยละ 15.3 ในปี 2563 (กระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์, 2550) ดังนั้นจึงมีหลายองค์กรและสถาบันให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งสุขภาพช่องปาก การสูญเสียฟันหรือการไม่มีฟันในช่องปากเลยมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ ทางด้านกายภาพ ประสิทธิภาพการเคี้ยวอาหารของผู้ไร้ฟันจะมีเพียงร้อยละ 20 ของผู้ที่มีฟันเท่านั้น (Heath, 1982; Osteberg et al, 1996) ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถรับประทานอาหารที่มีคุณภาพเพียงพอได้ ร่างกายไม่ได้รับอาหารเพียงพอ มีภาวะทุพโภชนาการ ทางด้านจิตใจ ภาวะไร้ฟันจะทำให้อารมณ์ การเข้าสังคม ความพอใจในศักดิ์ศรีของตนเอง และความมั่นใจลดลง (Allen and McMillan, 2003) การใส่ฟันเทียมทดแทนฟันที่สูญเสียไปในผู้สูงอายุ จะเป็นการฟื้นฟูหน้าที่ของฟันให้สามารถทำหน้าที่ในการบดเคี้ยว พุดจา เสริมความสมดุลของใบหน้า และภาพลักษณ์ของใบหน้า และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น (Koshino et al, 2006)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 5 พ.ศ.2543-2544 โดยกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่าผู้สูงอายุมีการสูญเสียฟันอย่างน้อย 1 ซี่ ร้อยละ 92 ซึ่งในจำนวนนี้ มีการสูญเสียฟันทั้งปากร้อยละ 8.2 คิดเป็นจำนวน 470,000 คน มีความจำเป็นในการใส่ฟันเทียม (ฟันปลอม) ทั้งปาก 300,000 คน ใส่ฟันเทียมบางส่วน 3,700,000 คน (กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย, 2545)

จากข้อมูลดังกล่าว กระทรวงสาธารณสุขตระหนักดีว่า ยังมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่ต้องการบริการใส่ฟันเทียม แต่ขณะเดียวกันก็ควรได้รับการดูแลด้านส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากที่เหมาะสม และมีประสิทธิผลเพื่อลดการสูญเสียฟัน รวมไปถึงการรักษา และฟื้นฟูสุขภาพช่องปากด้วยการใส่ฟันเทียม เพื่อการบดเคี้ยวอาหาร และเพื่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ในขณะที่ทันตบุคลากรผู้ให้บริการมีจำนวนจำกัด และการจัดบริการต้องใช้เทคโนโลยีเฉพาะ ใช้ค่าใช้จ่ายในการใส่ฟันเทียมจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวาระมหามงคล 80 พรรษา ในปี พ.ศ.2550 กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ได้จัดทำโครงการ “ฟันเทียมพระราชทาน” เป็นโครงการพิเศษเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวาระมหามงคล 80 พรรษา ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี ตั้งแต่ปี 2548-2550 ด้วยการใส่ฟันเทียม จำนวน 80,000 คน และเมื่อสิ้นสุดโครงการ ผู้สูงอายุไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 มีฟันใช้เคี้ยวอาหารได้อย่างเหมาะสม (กรมอนามัย, 2550) รวมทั้งสร้างสุขนิสัยในการดูแลความสะอาดช่องปากทั้งฟันแท้และฟันเทียมแก่ผู้สูงอายุ สร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ จากการประเมินผล พบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับบริการมีความพึงพอใจร้อยละ 97 (กระทรวงสาธารณสุข, 2549) รวมทั้งมีผลทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นในด้านการใช้เคี้ยวอาหาร การพูด ความสวยงาม ด้านอารมณ์ และสังคม นอกจากนี้ ยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนมากที่ไปขึ้นทะเบียนขอรับบริการตามหน่วยบริการต่าง ๆ ทั่วประเทศ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ให้บริการใส่ฟันเทียมพระราชทานทั้งจังหวัดในปี 2548 จำนวน 1,000 ราย ปี 2549 จำนวน 450 รายและปี 2550 จำนวน 900 ราย (งานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2550) โรงพยาบาลสารภีเป็นโรงพยาบาลภาครัฐในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้าร่วมในโครงการ “ฟันเทียมพระราชทาน” ใส่ฟันเทียมทั้งปาก (Complete denture) และใส่ฟันเทียมเกือบทั้งปากตั้งแต่ 16 ซี่ขึ้นไป ในปี 2548 ใส่ “ฟันเทียมพระราชทาน” ให้ผู้สูงอายุในเขตอำเภอสารภีไป 60 ราย ปี 2549 ใส่ไป 40 ราย และปี 2550 ใส่ไป 50 ราย (เวชระเบียน งานทันตกรรม โรงพยาบาลสารภี, 2550) โดยที่ผู้สูงอายุต้องสามารถใส่ฟันเทียมเพื่อการบดเคี้ยวอาหาร และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งมีภาวะโภชนาการที่ดี ไม่เกิดภาวะ

น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ คุณภาพชีวิตที่ดีมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต สุขภาพถือเป็นมิติหนึ่งของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี สุขภาพช่องปากเป็นมิติย่อยที่สำคัญในมิติของสุขภาพทั่วไป ดังนั้นการประเมินผลกระทบของสุขภาพช่องปากต่อคุณภาพชีวิต จึงเป็นตัวชี้วัดอันหนึ่งของคุณภาพชีวิต ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาถึงคุณภาพชีวิตและภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่“ฟันเทียมพระราชทาน” ของโรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสุขภาพช่องปากที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมพระราชทานของโรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมพระราชทานของโรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการเคี้ยวอาหารและการเลือกชนิดอาหารในผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมพระราชทานของโรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่

คำถามของการศึกษา

สุขภาพช่องปากที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ภาวะโภชนาการ ความสามารถในการเคี้ยวอาหารและการเลือกชนิดอาหาร ในผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมพระราชทานของโรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมพระราชทานของโรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2550 เก็บข้อมูลในช่วงมีนาคม 2551 ถึงกรกฎาคม 2551

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ฟันเทียมพระราชทาน หมายถึง ฟันเทียมภายใต้โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นการใส่ฟันเทียมฐานพลาสติกชนิดถอดได้ บริการเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวาระมหามงคล 80 พรรษา

บริการทันตกรรม หมายถึงบริการทางทันตกรรมของโรงพยาบาลสารภีซึ่งเป็นโรงพยาบาล
ภาครัฐ ขนาด 30 เตียง โดยให้ครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

- 1) การใส่ฟันเทียมทั้งปาก (Complete denture)
- 2) การใส่ฟันเทียมเกือบทั้งปากตั้งแต่ 16 ซี่ขึ้นไป

ฟันเทียมเกือบทั้งปากตั้งแต่ 16 ซี่ขึ้นไป หมายถึง ฟันเทียมทั้งปากบนหรือล่าง 1 ซี่ กับฟัน
เทียมบางส่วนบนหรือล่างอีก 1 ซี่ รวมกัน

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษานี้ไปวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและภาวะ
โภชนาการของผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมให้เหมาะสมต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved